Жив собі в китайському місті Х'ян-Хо чиновник-мандарин, і такий він був злий та неприємний, що всі його ненавиділи. Він гарчав і накидався на кожного стрічного, а щоб він сміявся чи радів — не траплялося такого за жодних обставин. Особливо не любив він малих хлопців та дівчат — бо хлопці з нього дражнилися, і він ще більше лютував, а дівчата з нього сміялися, і це вражало його гордість.

Коли він став такий усім огидний, що ніхто й говорити з ним не хотів, про це довідався імператор і наказав йому емігрувати в Америку. Мандаринові це підходило. Та, перш ніж виїжджати з Китаю, він украв Велику книгу чарів, що належала мудрому чарівникові Хаот-саю. А тоді взяв свої невеликі заощадження та й сів на корабель до Америки.

Оселився він в одному місті на Середньому Заході і, звісно, відкрив там пральню, оскільки це, здається, покликання кожного китайця — хоч чорнороба-кулі, хоч чиновника-мандарина.

Він не захотів заводити знайомства з іншими китайцями в місті, котрі при зустрічі бачили червоного ґудзика на його шапці, розуміли, що він справжній мандарин і низько перед ним кланялись. Він прибив червоно-білу вивіску, й люди несли до нього прання, а він взамін видавав паперові квитанції з китайськими ієрогліфами на них, бо інших букв не знав.

Якось цей огидник прасував випрані речі у підвалі своєї пральні на Головній вулиці номер 263 1А, подивився вгору й побачив багато дитячих облич, притиснутих до шибки. Більшість китайців дружать з дітьми, а цей їх ненавидів, тому взяв і прогнав. Та дуже скоро вони всі повернулись до його пральні й знову поставали коло вікна, насміхаючись з нього.

Гидкий мандарин бурмотів жахливі слова маньчжурською мовою і супроводжував їх лютими жестами, але це нічого не дало. Діти

лишалися біля вікна, скільки їм хотілося, і прийшли туди на другий день одразу після школи, і так само на третій день, і на четвертий. Вони бачили, що їхня присутність коло вікна дратує китайця, і це їм подобалося.

Потім була неділя й діти не з'явилися, але мандарин, як язичник, працював. І тут у відчинені двері залетів великий метелик і запур-хав по приміщенні.

Мандарин зачинив двері й гасав за метеликом, поки не вловив, після чого двома шпильками прямо крізь красиві крильця приколов його до стіни. Метеликові це не боліло, бо в крильцях у нього немає чуття, проте зробило його бранцем.

Метелик був великий, його крильця, прикрашені чудовими барвистими візерунками, нагадували вітражі в соборі.

Мандарин розкрив дерев'яну скриню і вийняв Велику книгу чарів, яку вкрав у Хаот-сая. Повільно гортаючи сторінки, він дійшов до розділу "Як розуміти мову метеликів". Уважно його прочитав, намішав чарівного зілля в бляшаному кухлі і з перекошеним лицем його випив. Одразу ж потому заговорив до метелика його мовою, кажучи:

— Чого ти сюди залетів?

— Почув запах бджолиного воску, — відповів метелик, — і подумав, що знайду тут мед.

— А тепер ти мій бранець, — сказав мандарин. — Захочу і вб'ю тебе, або покину на стіні вмирати з голоду.

— Я так і думав, — зітхнув метелик. — Та все одно у нас життя коротке, не має значення, раніше чи пізніше прийде смерть.

— Але ж ти любиш життя? — спитав мандарин.

— Так. Життя приємне, і світ прекрасний. Я смерті не шукаю.

— Тоді, — сказав мандарин, — я подарую тобі життя — довге й приємне життя, — якщо поклянешся якийсь час мені коритися й виконувати мої накази.

— Як метелик може служити людині? — здивувалася комаха.

— Зазвичай не може, — була відповідь, — але я маю книгу чарів, яка вчить мене всілякого дивного. То ти клянешся?

— О, так, я клянуся, — відповів метелик, — бо навіть як твій раб, я втішатимуся життям, а якщо ти мене вб'єш, то це буде кінець усьому!

— Це правда, — сказав мандарин, — метелики не мають душі й через те не можуть жити ще раз.

— Але я живу вже третє життя, — відказав метелик з певною гордістю. — Я був гусеницею й лялечкою перед тим, як стати метеликом. А ти завжди був тільки китайцем, хоч я й визнаю, що твоє життя триваліше за моє.

— Я продовжу твоє життя на багато днів, якщо ти мені коритимешся, — проголосив китаєць. — Чарами це буде легко зробити.

— Авжеж я тобі коритимуся, — недбало сказав метелик.

— Тоді слухай! Ти знаєш дітей? Хлопців і дівчат?

— Знаю. Вони за мною ганяються, хочуть уловити, так, як ти вловив, — відповів метелик.

— А з мене вони дражняться, насміхаються крізь вікно, — з гіркотою пожалівся мандарин. — Виходить, вони і твої вороги, і мої! Але з твоєю допомогою і з поміччю чарівної книги ми помстимося за їхні образи.

— Та нащо мені метатися? — здивувався метелик. — Вони ж діти, і це природно, що їм хочеться вловити таке прекрасне створіння, як я.

— А мені треба помститися! І ти повинен мені коритися! — відрізав мандарин. — Я неодмінно поквитаюся з ними.

Він наліпив на стіну поряд з метеликовою головою краплинку патоки й сказав:

— їж, поки я читаю книгу й готую чарівне зілля.

Метелик ласував патокою, а мандарин студіював книгу, після чого почав у бляшаному кухлі змішувати чарівні складники.

Коли зілля було готове, він зняв метелика зі стіни й промовив:

— Наказую тобі вмочити дві передні лапки в чарівну суміш, а потім летіти, поки не зустрінеш дитини. Підлети близько — байдуже, буде це хлопчик чи дівчинка, — і торкнися лапками її лоба. Той, кого ти торкнешся, як пише книга, одразу перетвориться на свиню й залишиться свинею навіки. Потім повернися сюди й умочи лапки ще раз. Отак усі діти, мої вороги, стануть нікчемною свинотою, а ніхто й не подумає звинуватити мене в чаклунстві.

— Ну що ж. Якщо це твій наказ, то я корюся, — сказав метелик, умочив передні лапки, найкоротші з шести, у вміст бляшаного кухля, вилетів у двері й полетів над будинками, аж на край міста. Там сів на клумбу з квітами і скоро забув про завдання перетворювати дітей на свиней.

Він пурхав з квітки на квітку й незабаром стер з лапок чарівну суміш. Коли сонце почало сідати, метелик нарешті згадав про свого володаря, мандарина, та вже не міг зробити шкоди дитині, якби й хотів.

Та він і не збирався хотіти.

— Той жахливий старий китаєць, — думав він, — ненавидить дітей і прагне їх понищити. А я дітей люблю і ніякої шкоди їм не робитиму. Звісно, я мушу повернутися до хазяїна, бо він чарівник, він мене знайде і вб'є. Але я легко можу його обманити.

Коли метелик залетів у двері пральні, мандарин нетерпляче спитав:

— Ну, ти знайшов дитину?

— Знайшов, — спокійно відповів метелик. — Це була гарненька золотокоса дівчинка — а тепер вона рохкає свинкою!

— Добре! Добре! Добре! — мандарин з радості аж затанцював. — Повечеряй патокою, а завтра перетвориш на поросят ще двоє дітей.

Метелик не відповів, просто мовчки з'їв патоку. Він не мав душі, а отже, не мав і совісті, а не маючи совісті, міг брехати мандаринові з великою охотою і навіть з певним задоволенням...

Уранці на мандаринів наказ метелик умочив передні лапки в зілля й вилетів шукати дітей.

Коли долетів до околиці, то помітив у оборі свиню, знизився, подивився на неї й подумав: "Якщо я можу перетворити дитину на порося, торкнувшись її лапками з чарівним зіллям, то на що, цікаво, я можу перетворити свиню?"

Зацікавившись цим питанням чаклунства, метелик злетів ще нижче й торкнувся передніми лапками свинячого рила. Тварина одразу ж зникла, а замість неї виник нечесаний замур-заний хлопець. Він вистрибнув з обори і з голосними криками побіг по дорозі.

"Кумедно, — сказав метелик сам до себе. — Мандарин би дуже на мене розсердився, якби знав, бо я ж визволив ще одну істоту з тих, що йому докучають".

Він полетів поряд з хлопцем, а той тим часом зупинився, щоб кинути грудкою в кота. Але кіт устиг утекти на дерево і товсті гілки захистили його від грудок. Потім хлопець побачив недавно засаджений город і витоптав його, порозкидавши всі бульби і все насіння. Город пропав. Далі він виламав прута і вдарив ним телятко, що мирно собі паслося на луці. Бідолашне теля жалібно замукало й утекло, а хлопець реготав і біг за ним, шмагаючи по спинці ще й ще.

"Якщо всі діти такі жорстокі й зіпсовані, як цей, — подумав метелик, — то не дивно, що мандарин їх ненавидить".

Коли теля втекло, хлопець повернувся на дорогу й перестрів двох малих дівчаток, що йшли до школи. Одна тримала в руці червоне яблуко, і хлопець його вихопив і почав їсти. Дівчинка заплакала, але її товаришка, сміливіша й дужча, крикнула:

— Як тобі не соромно, бридкий хлопче!

Хлопець одразу ж ляснув її по гарному личку і вона теж заридала.

Хоч метелик не мав ні душі, ні совісті, зате мав чуйне серце і вирішив довше не терпіти розбишаку.

"Якщо я дозволю йому жити, — міркував він, —— то ніколи собі цього не прощу, бо потвора тільки те й робитиме, що чинитиме зло з ранку до ночі".

І він підлетів розбишаці прямо до лиця й торкнувся його лоба липкими передніми лапками.

В одну мить хлопець зник, а по дорозі в напрямку обори потрюхикав, рохкаючи, підсвинок.

Метелик зітхнув з полегшенням.

—— Тепер я й справді використав мандаринові чари на дитину, —— прошепотів він, ліниво перебираючи крильцями на легкому вітерці, —-та оскільки дитина з самого початку була поросям, я не маю за що собі докоряти. Дівчатка були приємні й чемні, я б їм не зробив нічого поганого навіть, щоб урятувати своє життя. Але якби всі хлопці виявились такі, як та перетворена свиня, то я б не вагаючись виконав мандаринів наказ.

І він сів на трояндовий кущ, де в затишку спочивав аж до вечора. Коли сонце заходило, полетів до хазяїна.

—— Ти перетворив двох дітей на свиней? —-спитав той одразу.

— Перетворив, —— відповів метелик. Одне було гарне чорнооке маля, а друге —— веснянкуватий рудий і босий хлопчак.

—— Добре! Добре! Добре! —— заверещав мандарин, шаліючи з радості. — Це вони мордували мене найбільше! Перетворюй усіх зустрічних хлопців на свиней!

— Неодмінно, — тихо відповів метелик і повечеряв патокою.

Кілька днів минуло для метелика так само. Поки сяяло сонце, він безцільно літав по клумбах, а на ніч повертався до мандарина з неправдивими розповідями про перетворення дітей на свиней. Часом говорив про одну дитину, часом про двох, зрідка —— про трьох, та мандарин завжди зустрічав метеликове повідомлення шаленою радістю й давав йому на вечерю патоки.

Але одного вечора метелик подумав, що треба трохи змінити розповідь, щоб мандарин не почав щось підозрювати. Отож, коли хазяїн спитав, яку дитину він перетворив на свиню, метелик збрехав:

— Це був китайський хлопчик і, коли я до нього торкнувся, він став чорною свинею.

Це розізлило мандарина, котрий і так був у дуже поганому настрої. Він сердито схопив метелика пальцями, ледь не зламавши йому красиве крильце — мандарин забув, що колись з нього дражнилися китайські хлопці, він пам'ятав тільки про американських.

Метелика дуже обурило мандаринове ставлення. Він відмовився їсти патоку, цілий вечір похмуро сидів на стіні й ненавидів мандарина не менше, ніж той ненавидів дітей.

Як настав ранок, метелика все ще трусило з обурення. Та мандарин закричав:

— Поспіши, нікчемний раб! Сьогодні ти маєш перетворити на свиней четверо дітей, щоб виправитися за вчорашнє!

Метелик не відповів. Його чорні оченята недобре блискали і, щойно вмочивши лапки в суміш, він кинувся мандаринові в лице й торкнувся його огидного плоского лоба.

Невдовзі потому в пральню зайшов забрати свої речі якийсь добродій. Мандарина на місці не було, але по пральні бігала гидотна худа свиня й верещала, мов недорізана.

А метелик полетів до струмка і змив з лапок усі сліди чарівного зілля. Як настала ніч, він уже мирно спав на кущі троянд.